

2020 / Vol:6, Issue:34 / pp.2263-2270

RESEARCH ARTICLE

Arrival Date : 25.10.2020

Published Date : 27.12.2020

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.497>

Reference : Ertem, İ.S. (2020). "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Farabi Öğrenci Değişim Programına İlişkin Görüşleri, Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 6(34):2263-2270

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ FARABİ ÖĞRENCİ DEĞİŞİM PROGRAMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ ¹

Primary School Teacher Candidates' Opinions on Farabi Student Exchange Program

Doç. Dr. İhsan Seyit ERTEM

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, /TÜRKİYE
ORCID: 0000-0002-1583-5591

ÖZET

Farabi Programı, Türkiye'deki yüksek öğretim kurumları arasında öğrenci ve öğretim üyesi değişimini kapsamaktadır. Programın hedefleri üniversite öğrencilerinin ülke içinde herhangi bir üniversiteden eğitim alma şansı tanınması, kendilerini farklı alanlarda ifade etmeleri, çok yönlü ve analitik karşılaştırmalı bir bakış açılar kazanmaları, farklı deneyimler kazanmaları, yeni yerler ve kişiler tanımaları, akademik işbirlikleri yapmaları olarak belirlenmiştir. Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmeni adaylarının yurt içi değişim programı olan Farabi değişim programına ilişkin memnuniyet durumlarını ve görüşlerini belirlemektir. Bu çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcıları, Ankara'da bulunan bir devlet üniversitesine farklı üniversitelerden gelen 54 sınıf öğretmeni adayından oluşmaktadır. Nicel veriler, sınıf öğretmeni adaylarından "memnuniyet anketi" ile toplanmıştır. Ayrıca, sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerini almak ve detaylandırmak için odak grup görüşmesi yapılmıştır. Araştırma bulguları, sınıf öğretmeni adaylarının Farabi Öğrenci Değişim Programından orta düzeyde memnun olduklarını göstermiştir. Araştırmanın memnuniyet anketi sonuçları ile odak grup görüşmesi (nitel) sonuçları birbirini desteklemektedir. En yüksek memnuniyetsizlik oranının (%39) ile akademik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine ait olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Öğretmeni Adayları, Öğrenci Değişim Programı, Memnuniyet Durumu, Sorunlar

ABSTRACT

Farabi program includes the exchange of students and faculty members among higher education institutions in Turkey. The objectives of the program are defined as having the opportunity of higher education students to receive education from any university in the country, express themselves in different fields, gain versatile and analytical comparative perspectives, gain different experiences, get to know new places and people, and make academic collaborations. The purpose of this study is to determine the satisfaction levels and opinions of the classroom teacher candidates about the Farabi exchange program, which is the domestic exchange program. The descriptive survey model was used in this study. Participants of the study consist of 54 primary school teacher candidates from different universities coming to a state university in Ankara. The quantitative data were collected from primary school teacher candidates using a "satisfaction questionnaire". In addition, a focus group meeting was held to obtain the opinions of the primary school teacher candidates and to detail them. Research findings showed that primary school teacher candidates were moderately satisfied in Farabi Student Exchange Program. The results of the satisfaction survey and the focus group interview (qualitative) results support each other. It was revealed that the highest rate of dissatisfaction (39%) belongs to academic counseling and guidance services.

Key Words: Primary School Teacher Candidates, Student Exchange Program, Satisfaction Status, Issues

1. GİRİŞ

Bilgiyi yaratan ve yaygınlaştıran kurumlar olmanın yanında, yüksek öğretim kurumları, bilgi ve insan gücü hareketliliği açısından önemli işlevlere sahiptir. Öğrenci ve öğretim üyesi değişim programları hareketlilik açısından en etkili araç olarak ön plana çıkmaktadır. Değişim programları, öğrencileri giderek küreselleşen geleceğe hazırlamak için kullanılan birçok stratejiden birisi olarak gösterilebilir. Değişim programlarının en

¹ Bu makale 24-25 Kasım 2016 tarihlerinde düzenlenen Uluslararası Yükseköğretimde Kalite Kongresinde (ICQH 2016) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

önemli faydası, üniversiteler arasında bilgi, artan kapasite ve artan etkileşim ve işbirliği ile olumlu örneklerin paylaşılmasına ve yayılmasına izin vermesidir. Sadece daha fazla öğrenci ve öğretim üyesi için fırsat sağlayarak kapasiteyi artırmakla kalmaz bununun yanında malzeme, donanım ve fiziksel koşullardan yararlanma ve kişisel, sosyal ve kültürel gelişim sağlama ve yüksek öğretim kurumlarının karşılaştırılmasına katkıda bulunarak diğer yüksek öğretim kurumlarının çalışmaları ile kendi çalışmalarının değerlendirilmesi fırsatı da sağlar (Messer ve Wolter, 2007, akt. Uğurlu, 2016). Böylece yüksek öğretim kurumları kendi kaynaklarını, güçlü ve zayıf yönlerini rahatlıkla analiz ederek değerlendirebilir.

Dünyada ekonomik, siyasi, kültürel boyutu olan küreselleşme sürecinin değişik alanlarda önemli sonuçlar doğurduğu görülmektedir. Küreselleşmenin kapsadığı uyum sağlama kapasitesi, kültürel, kişisel ve sosyal deneyimlerin değişimi gibi unsurlar son zamanlarda uygulamaya konulan eğitim politikalarında geniş yer tutmaktadır. Sayıları hızla artan öğrenci değişim programları sayesinde öğrenciler kendi kültürlerini ve toplumlarını yeniden değerlendirme fırsatı bulmakta, bu da bir değişim ve dönüşüm yaşamalarına neden olmaktadır. Öğrenci değişim programları, aynı zamanda kültürlerarası eğitim, diyalog ve değişimi de ifade etmektedir. Burada vurgulanan öğrencilerin kültürlerarası eğitimi, sadece pasif bir birlikteliğin ötesinde farklı kültürlerden oluşan öğrenci gruplarının anlaşmasını, saygı duymayı ve onlar arasında iletişim kurulmasını sağlayarak toplumda uyumlu yaşamının yollarını geliştirmeyi ve bunu sürdürülebilir kılmayı hedefler. Farklı kültürlerin birbirlerinin düşünce ufkuunu açtığını, birbirlerini tamamladıklarını ve bireyleri sadece kendi kültürleri içinde hapsolmaktan kurtardığını, kültürel açıdan çeşitlilik arz eden toplumlarda yaşayan bireylere hoşgörü kültürü kazandırarak kendi kültürleri içinde farklılıklara da saygı duymayı öğretir ve diğer kültür mensuplarıyla diyalog sağlar (Ilık, 2019).

Türkiye’de vakıf ve özel üniversitelerin yaygınlaşması ve devlet üniversitelerinin sayısının artmasıyla birlikte kurumlar arası rekabet artmıştır (Sever, 2015). Bu durum öğretmen yetiştiren eğitim fakülteleri içinde geçerlidir. Öğretmenlik mesleğindeki değişen roller ile birlikte öğretmenlerin yetiştirilme sürecinde de değişiklikler yaşanmaktadır. Diğer bir deyişle, değişen koşullar ve rekabet altında görev yapmaya hazırlanan öğretmen adaylarının becerileri, öğretmen yetiştirme sürecinde temel unsurlar haline gelmiştir. Uzmanlaşma ve nitelik ile küresel düzeyde düşünebilmek ve yeterlilik kazanmak öğretmen adaylarının yetiştirilmesi açısından son derece önemlidir. Bu bağlamda, öğretmen yetiştirme programlarının sürecin sadece uluslararası düzeyde tanınmasını sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda bu tür programlara katılan öğrenci sayısının artırılması için çalışması da önemlidir. Katılımcılara kültürlerarası deneyimler, farklı kültürler hakkında bilgi edinme fırsatı, yaşam boyu öğrenme becerileri ve akademik ve kişisel gelişim fırsatları sağladığına inanılan Öğrenci Değişim Programları, öğretmen adayları için çok faydalı olarak görülmektedir (Unlu, 2015).

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Farabi Değişim Programı, Türkiye’deki üniversiteler arasında öğrenci ve öğretim üyesi değişimi esasına dayanan bir uygulamadır. Bu program, öğrenci veya öğretim üyelerinin bir veya en fazla iki yarıyıl süresince kendi kurumlarının dışında bir üniversitede eğitim ve öğretim faaliyetlerine devam etmelerini hedefler. Program, 2009-2010 eğitim öğretim yılından itibaren başlamıştır. Farabi Değişim Programı, Türkiye’deki tüm üniversiteleri kapsamaktadır (Yüksek Öğretim Kurulu, YÖK, 2013).

Farabi Değişim Programının amacı ve işleyişi Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tarafından 2013 yılında şu şekilde ifade edilmiştir:

Değişim Programının amacı, öğrencinin ülkemizdeki herhangi bir üniversiteden eğitim alma fırsatını yakalaması, kendilerini farklı alanlarda ifade etmeleri, çok yönlü ve analitik karşılaştırmalı bir bakış açıları kazanmaları, farklı deneyimler kazanmaları, yeni yerler ve kişiler tanımaları, akademik işbirlikleri yapmaları olarak ifade edilebilir. Bu amacın gerçekleşmesi için de Yükseköğretim Kurulu hem yükseköğretim kurumlarındaki koordinatörlük yapılandırmasına destek verir, hem de programa katılan öğretim üyelerini desteklerken, aynı zamanda öğrencilere karşılıksız burs olanağı sunar. Farabi programı bütün üniversite öğrencilerini olduğu gibi eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarında kapsamaktadır. Bunun için, Farabi programı ile adayların araştırma ve yayın faaliyetlerini geliştirmek, fakülteler arası işbirliğini arttırmak, fakülte toplum ilişkisini güçlendirmek, öğretmen eğitiminde akreditasyon ve standartlarla ilgili çalışmaları geliştirmek ve kurum kültürünü oluşturmak gibi beklentileri bulunmaktadır. Değişim Programı ile ilgili yönetmelikler ve düzenlemeler, 27145 sayılı Resmi Gazetede (18 Şubat 2009) yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. “Farabi Programı’nın koordinasyonunun sağlanması amacıyla Yükseköğretim Kurulu bünyesinde bir komisyon ve bir de komisyona ve Kurul’a programın yürütülmesinde yardımcı olmak üzere Farabi

Koordinasyon Birimi oluşturulmuştur. Programın Kurul'da uygulayıcı birimi konumunda olan Farabi Koordinasyon Birimi, yükseköğretim kurumlarımızdan gelen başvuruların alınıp incelenmesi, gerekli dokümanların kontrolü ve varsa yükseköğretim kurumlarından gelen talepler doğrultusunda öğretim üyesi değişimine ilişkin ödemeler ile öğrenci bursları ve değişimin organizasyonu tutarlarının hesaplanması konusunda gerekli alt yapı çalışmalarını yürütür. Yapılan çalışmalar öncelikle Farabi Komisyonu, sonrasında da Yürütme ve gerekli hallerde de Genel Kurul yoluyla karar haline getirilir. Yürütme Kurulu, Genel Kurul tarafından belirlenen ilkeler doğrultusunda karar alma yetkisine sahiptir. YÖK Farabi Koordinasyon Birimi ayrıca yükseköğretim kurumları tarafından hazırlanması gereken dokümanları da yakından takip ederek bu dokümanlara dayalı olarak programın yürütülmesi için gerekli çalışmaları hazırlar. Birim aynı zamanda bölgesel veya ulusal ölçekli kongre, çalıştay, eğitim ve toplantılar organize ederek programın verimli ve etkin yürütülmesini sağlar. Birim ayrıca gerek duyulması halinde, Yükseköğretim Denetleme Kurulu Başkanlığı'na Farabi Kurum Koordinatörlüklerinin idari ve mali denetiminin gerçekleştirilmesi hususunda yardımcı olur" (YÖK, 2013).

Program kapsamında. 2009–2010 akademik yılında ilk kez 537 öğrenci programa katılmıştır. 2010–2011 akademik yılında bu sayı 2, 030'a ulaştı; 2011–2012 arasında 2, 907 ve 2012–2013 akademik yılında ise 7.018 olmak üzere toplam 12.492 öğrenci, Değişim Programından yararlandı. Türkiye genelinde ilk etapta toplam 105 yüksek öğretim kurumu (90'ı devlet, 15'i vakıf olmak üzere) Farabi Öğrenci Değişim programında aktif olarak yer aldı ve bu sayı giderek artmaktadır (YÖK, 2013; akt. Uğurlu, 2016).

Farabi Değişim Programı iki yükseköğretim kurumu arasında imzalanan bir protokolle gerçekleştirilir. Dolayısıyla ortaklar kendi aralarında bir programı gerçekleştirmek için işbirliği yapmayı taahhüt ederler (YÖK, 2020). Farabi Değişim Programına katılan öğrencilere karşılıksız burs, öğretim üyelerinde ek ders ödemesi yapılmaktadır. Başvuru şartları arasında; öğrencinin ön lisans ve lisans not ortalamasının 2.0/4 olması, yüksek lisans öğrencilerinin not ortalamasının 2.5/4 olması gerekmektedir. Öğrencinin gideceği kurumla ilgili alacağı dersler ve kredileri belirtilir, taahhüt edilir. Derslerin denkliklerini ilgili akademik birimin yönetim kurulu onaylar. Bu işlemler kurumların belirledikleri kurum koordinatörleri tarafından belirlenir (YÖK, 2013).

Farabi Öğrenci Değişim Programı yaşanan bazı aksaklıklara rağmen birçok avantajda sağlamaktadır. Örneğin, Değişim Programı sayesinde öğrenciler sosyal ve kültürel boyutta farkındalık yaşamaktadırlar, öğrenim gördükleri üniversiteyi değiştirerek, farklı eğitim ve öğrenim fırsatlarından yararlanmaktadırlar (Oktan, 2010). Böylece, öğrenciler istekleri doğrultusunda öğrenim görmek istedikleri üniversiteyi kısa süreliğine de olsa tercih edebilmektedir (Şahin, Demir ve Arcagök, 2017).

Üniversite öğrencilerinin bu programa başvurma gerekçeleri olarak kişisel ve sosyal gelişim, burs imkanları, gelişmiş kentlerin sahip olduğu sosyal, kültürel ve ekonomik yapısından yararlanmak, üniversitelerin derslik, kütüphane, fiziki donanım ve diğer imkânlarından yararlanmak, yerleşik kültüründen, akademik birikiminden yararlanmak, öğretmen kimliğinin oluşması için kurum kültüründen ve toplumsal bağlardan yararlanmak olduğu görülmektedir. Öğrenciler, Farabi programını tercih ederken tanınmış üniversiteleri, ulaşım imkânlarını, ek fırsatları göz önünde bulundurmaktadırlar (Şahin, Demir ve Arcagök, 2017; Özel, Bayındır ve Demir, 2014). Göççek (2013), Meriç ve Tokgöz (2015) tarafından yapılan araştırmalarda programa başvuran öğrencilerin ailelerinin bulunduğu üniversiteleri genellikle tercih ettikleri bulunmuştur. Kumral ve Şahin (2017) tarafından yapılan diğer bir araştırmada ise öğrencilerin ailevi nedenlerin yanında Farabi Programı tarafından sağlanan burs imkanları ve merkezi sınava daha iyi hazırlanmak gibi faktörlerden dolayı Farabi Öğrenci Değişim Programına başvurdukları ancak Farabi ofisleri tarafından herhangi bir uyum eğitimi verilmediği için bazı sorunlar yaşadıkları sonuçları ortaya çıkmıştır.

Farabi Değişim Programı, bir ölçüde Avrupa düzeyinde uygulanan öğrenci değişim programlarının Türkiye'ye uyarlanması olduğu ve öğrencilerin yurtiçi hareketliliğini sağladığı söylenebilir. Literatür incelendiğinde Türkiye'de Değişim Programlarını inceleyen çalışmaların yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle Farabi Değişim Programı'na katılan sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerini incelemek değişim programının fonksiyonel olup olmadığını belirlemek bakımından literatüre katkı sağlayacaktır (Şahin, Demir ve Arcagök, 2017).

3. AMAÇ ve YÖNTEM

Bu araştırmanın amacı öğretmen adaylarının Farabi değişim programına ait memnuniyet düzeylerini ve görüşlerini ortaya koymaktır. Bu amaca yönelik olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Sınıf öğretmeni adaylarının Farabi Değişim Programından (akademik ortam, öğrencilere sağlanan hizmetler, eğitim programları ve öğretim, ölçme ve değerlendirme, akademik danışmanlık ve rehberlik açısından) memnuniyet düzeyleri nedir?
2. Sınıf öğretmeni adaylarının Farabi Değişim Programında karşılaştığı sorunlar nelerdir?
3. Farabi Değişim Programı'nın sınıf öğretmeni adaylarına sağladığı katkılar nelerdir?

Bu çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, var olan durumu, var olduğu şekliyle açıklamayı hedefleyen amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan kişi ya da obje, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Değişkenleri herhangi bir şekilde değiştirme veya etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2012). Bu çalışmada veriler sınıf öğretmeni adaylarından "memnuniyet anketi" aracılığı ile toplanmıştır. Daha sonra bu anketler değerlendirilerek gruplandırılmış ve verilerin yüzde ve frekans dağılımları tablolastırılmıştır. Çalışma grubunu, Ankara'daki bir devlet üniversitesinin Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalına farklı üniversitelerden gelen 54 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Ayrıca programa ilişkin sorunları belirlemek ve elde edilen verileri detaylandırmak için gönüllü 8 öğretmen adayı ile odak grup görüşmesi yapılmıştır. Odak grup görüşmesi, detaylıca bilgi elde edilmesinde kullanılabilir bir yöntemdir. Odak grup görüşmeleri katılımcıların kişisel özelliklerini yansıtan bir görüşme yöntemidir. Odak grup görüşmesinde ulaşılan verilerin genellenmesi amaçlanmadığından dolayı önemli olan katılımcıların kendi değerlendirmeleridir. Hedef genellemelere ulaşmak yerine görüşlere ulaşmaktır (Çokluk, Yılmaz ve Oğuz, 2011). Odak grup görüşmesinde sınıf öğretmeni adaylarına Farabi Değişim Programında karşılaştıkları sorunlar ve Programın sağladığı katkılar tartışılmış olup yaklaşık 50 dakika sürmüştür ve kaydedilmiştir. Sonuçlar içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiş, değerlendirilmiş ve memnuniyet anketi sonuçları ile tutarlı olup olmadığı karşılaştırılmıştır.

4. BULGULAR ve YORUM

4.1. Araştırmanın Nicel Bulguları ve Yorum

Araştırma bulguları sınıf öğretmeni adaylarının değerlendirmelerinin "akademik ortam ve öğrenmeyi destekleyici olanaklar, öğrencilere sağlanan hizmetler, eğitim programları ve öğretim, ölçme değerlendirme ve akademik danışmanlık-rehberlik" olmak üzere beş alt boyutta yoğunlaştığını göstermektedir.

Tablo 1. Akademik Ortam

MEMNUNİYET DÜZEYİ	f	%
Hiç memnun Değil	2	3,7
Memnun Değil	7	13,0
Orta Düzeyde Memnun	21	38,9
Memnun	19	35,2
Çok Memnun	5	9,3
Toplam	54	100,0

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adayları akademik ortam ve öğrenmeyi destekleyici olanaklardan (kütüphane, bilgisayar odası, sanat, kültür, spor ve sağlık vb. imkan ve ortamları) memnun musunuz? Sorusuna 5 kişi (%9,3) çok memnunuz, 19'u (%35,2) memnunuz, 21 kişi (%38,9) orta düzeyde memnunuz cevabını vermiştir. Hiç memnun olmayanların oranı %3,7. Memnun olmayanlar ise %13'lük kısmını oluşturmaktadır. Bu sonuç bize öğretmen adaylarının geldikleri üniversitenin akademik ortamından ve bilgisayar odası, kütüphane gibi destekleyici ortamlardan genel olarak memnun olduklarını ve sorunla karşılaşmadıklarını göstermektedir.

Tablo 2. Öğrencilere Sağlanan Hizmetler

MEMNUNİYET DÜZEYİ	f	%
Hiç memnun Değil	-	-
Memnun Değil	2	3,7
Orta Düzeyde Memnun	23	42,6
Memnun	25	46,3
Çok Memnun	4	7,4
Toplam	54	100,0

Tablo 2'deki sonuçlara göre, Öğretmen adaylarının % 7,4'ü sağlanan hizmetlerden (derslikler, yemekhane, kantin, fotokopi hizmetleri, temizlik vb.) çok memnun, % 46,3 memnun, % 42,6'sı ise orta düzeyde memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Sadece % 3,7 oranında bir memnuniyetsizlik vardır. Bu sonuçlar sınıf öğretmeni adaylarının kendilerine sağlanan hizmetlerden büyük oranda memnun olduklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 3. Eğitim Programları ve Öğretim

MEMNUNİYET DÜZEYİ	f	%
Hiç memnun Değil	-	-
Memnun Değil	7	13,0
Orta Düzeyde Memnun	18	33,3
Memnun	25	46,3
Çok Memnun	4	7,4
Toplam	54	100,0

Öğretmen adaylarının yarıya yakın kısmı (25) %46,3 eğitim programları ve öğretim'den memnun olduklarını belirttiler. %33,3'lük bölüm orta düzeyde memnun iken memnun olmayanların oranı %13'de kalmıştır. Bu sonuç öğretmen adaylarının derslerin teorik ve uygulama boyutu, güncelliği, hedefleri, yöntem ve kaynaklardan şikâyetlerinin çok az olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. Ölçme ve Değerlendirme

MEMNUNİYET DÜZEYİ	f	%
Hiç memnun Değil	-	-
Memnun Değil	1	1,9
Orta Düzeyde Memnun	23	42,6
Memnun	23	42,6
Çok Memnun	7	13,0
Toplam	54	100,0

Öğretmen adaylarının en az şikâyet ettikleri alanın ölçme ve değerlendirme alanı olduğu görülmüştür. Sadece % 1,9 oranında memnuniyetsizlik söz konusudur ki sınavlar, uygulama ödevleri, projeler ve objektif değerlendirme konusunda %98,1 oranında memnuniyet söz konusudur.

Tablo 5. Akademik Danışmanlık ve Rehberlik

MEMNUNİYET DÜZEYİ	f	%
Hiç memnun Değil	7	13,0
Memnun Değil	14	25,9
Orta Düzeyde Memnun	17	31,5
Memnun	14	25,9
Çok Memnun	2	3,7
Toplam	54	100,0

Tablo 5'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 21 öğretmen adayı (%38,9) akademik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinden memnun olmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu oran çalışmadaki en yüksek memnuniyetsizlik oranıdır. Öğretmen adayları danışmanların rehberliğinden, yardımcı olmamasından ve ulaşılabilir olmamalarından ve Farabi ofisi yetkililerinin hizmetlerinden diğer faktörlere göre daha yüksek oranda şikâyet etmektedir.

4.2. Araştırmanın Nitel Bulguları ve Yorum

Odak Grup Görüşmesi sonuçları içerik analizine tabi tutularak araştırmanın beş alt boyutunda sınıf öğretmeni adaylarının görüşleri değerlendirilmiştir.

Nitel bulgularda öğretmen adayları anketlerde verdikleri cevapları ve gerekçelerini detaylı açıklamaktadırlar. Örneğin, Ö1 "Kütüphaneyi oldukça yeterli buldum, birçok kaynağa ulaşabiliyorum, fotokopi alanı yetersiz, çalışan personel sayısı artırılmalı. Derslerin başında genel olarak derslerin hedeflerinden bahsediliyor... Uygulama ödevleri yeterli fakat öğretmenlik uygulamasında sürecin takibinde eksiklikler var. Derse kayıt esnasında kargaşa yaşanıyor. Kontenjan dolduğu için istediğim derse kaydolamadım. Farabi öğrencileri için ayrı bir kontenjan oluşturulabilir. Uyum ve bilgilendirmede sorun yaşadım. Farabi öğrencilerine yönelik kısa mesajla bilgilendirme yapılabilir." Öğretmen adayı anket sorularına memnunun cevabı vermekte ancak bazı

detaylar konusunda eksiklikleri dile getirmektedir. Yani anket cevapları daha olumlu yönde iken, odak grup görüşmesinde daha eleştirel davranabilmektedirler. Örneğin, öğrencilere sağlanan hizmetler konusunda anketlerde sadece 3,7 oranında memnuniyetsizlik söz konusu iken odak görüşmesinde bu oranın daha yüksek ve eleştirilerin fazla olduğu gözlenmiştir. Öğretmen adayları Farabi programını tercih etme nedenleri olarak, kişisel gelişim, sınav için dersaneye gitme, vizyon kazanma, kişisel ve sosyal gelişim ve üniversitenin tanınırlığı olarak sıralamışlardır.

Nitel bulgular ile memnuniyet anket sonuçları benzerlik göstermektedir. Örneğin Ö2 “*Farabi ofisindeki görevlilerden memnunum bir sorun olduğunda bana ulaşıyorlar ama danışmanıma ulaşmakta zorlanıyorum. Ders seçerken çok ilgili değildi. Bir arkadaşım da benzer sorunu yaşadı tesadüfen ders seçimindeki yanlışlığı fark etti... Ama geldiğim için memnunum ve tekrar gelmek isterim.*” Başka bir öğretmen adayı Ö7 benzer şekilde “*akademik danışmanıyla hiç karşılaşmadığını*” anlatmaktadır. Bir başka öğretmen adayı “*Farabi öğrencisi çok bu nedenle danışman sayısı yetersiz kalıyor.*” biçiminde gerekçesini açıklamaktadır. Bu görüşler öğrencilerin en çok şikâyet ettiği akademik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sonuçlarını desteklemektedir. Ö5 “*sorunla karşılaşmadım ama daha iyi olabilir*” şeklinde görüş belirtmiş ve imkânların daha iyi hale getirebileceğini ifade etmiştir. Öğrenciler sınavların çoğunlukla objektif ve uygun şekilde değerlendirildiğini belirtmişlerdir. Ö4 “*Farabi ofisinde tesadüfen yanlış ders seçtiğimden haberdar oldum. Yanlış ders seçimi konusunda hiçbir bilgilendirme yapılmadı. Danışmanlığın yüzeysel değil bireysel yapılmasını beklerdim. Üniversite kayıt sistemini tanııyorum tamamen deneme yanılma yoluyla ve arkadaşlardan öğreniyoruz. Sınavlar takdir ettiğim bir nokta. Anfide ders işlemeyi bekliyordum anfi yok. Lise öğrencisi gibi ders işliyoruz. Spor salonundan haberim yok. Nasıl faydalanabilirim? Koordinasyon eksikliği var. Bürokrasi çok fazla. Kimse bizimle ilgilenmiyor, herkes birine yolluyor ve sorulara cevap alabileceğim kimse yok, birbirimize sorarak öğreniyoruz.*” Biçiminde danışmanlık ve rehberlik, akademik ortam ve sağlanan hizmetler noktalarında eleştirilerini sıralamıştır.

Geldikleri üniversite hakkında olumlu düşünen öğretmen adayları teknoloji, kütüphane, bilgisayar laboratuvarı, internet erişimi açısından daha iyi olanaklar sunduğunu belirtmiştir. Öğretmen adayı görüşlerinden alıntılar aşağıda verilmiştir: Ö8: “*...üniversitesinde her türlü kaynağa hemen ulaşabiliyoruz; kütüphane yanı başımızda, okul içinde ücretsiz bilgisayar var.*” Ö3: “*Üniversitenin Kütüphanesi, bilgisayar laboratuvarı gibi yerleri çok gelişmişti... İnternet erişimi okula adım atmamızla birlikte çekmekte.*” Bunun yanında elbette memnuniyetsizliğini dile getiren adaylarda mevcut. Örneğin: Ö7 “*Bazı hocalarımız bizi çok zorluyorlar*” Ö6 “*Hocalar çok zorluyor, ben bu zorlamanın öğrenciye bir şey katacağını düşünmüyorum. Kütüphanesinin yeterli olduğunu düşünmüyorum. Kitap sayısı ve çeşitlerinin yeterli olmadığını düşünüyorum. Farabi öğrencilerine ayrımcılık yapıyor, kendi öğrencileriyle aynı sayıda kitap vermiyorlar. Sanat ve kültürel faaliyetlere hiç rastlamadım. Bilgisayarlar iyi ama akıllı tahta kullanılmıyor.*” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Son olarak, öğretmen adayları, Farabi Öğrenci Değişim Programının kendilerine vizyon kazandırma, iletişim kurma, bireysel, sosyal ve kültürel gelişim, farklı eğitim ve öğrenim fırsatlarından yararlanma bakımından katkı sağladığını belirtmişlerdir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Temel hedefi sınıf öğretmeni adaylarının Farabi Programına yönelik memnuniyet düzeylerini ve görüşlerini belirlemek olan bu araştırma sonucuna göre “akademik ortam ve öğrenmeyi destekleyici olanaklar, öğrencilere sağlanan hizmetler, müfredat, ölçme değerlendirme ve akademik danışmanlık-rehberlik” olmak üzere beş alt boyutta sınıf öğretmenliği öğrencileri genellikle memnun oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın memnuniyet anketi sonuçları ile odak grup görüşmesi (nitel) sonuçları birbirini desteklemektedir. Farabi programına katılan sınıf öğretmeni adaylarının bu program ile ilgili farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Programın ne olduğunu bildikleri, işleyişini ve ona sağlayacağı yararların farkında oldukları ve bu yönde beklentilerinin olduğu görülmüştür. Öte taraftan araştırma sonucunda programa katılan öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun kız öğrenciler olduğu görüldü, bu sonucun eğitim fakültelerindeki kız öğrenci sayısı ile doğru orantılı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmanın sonuçlarına göre; Farabi Değişim Programına katılan sınıf öğretmeni adaylarının en büyük şikâyeti akademik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri konusundadır. Bunun nedenleri atanan Farabi danışman öğretim üyelerinin ders/danışmanlık görev yoğunluğu ve Değişim Programı hakkında bilgilendirme/güncellenme eksikliği olabilir. Atanan akademik danışmanlar kendi ders ve görev sorumluluklarının yanında Değişim Programı öğrencilerine de danışmanlık yapmaktadır. Bu sonuçlar Özel, Bayındır ve Demir (2014) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Öğrencilere dönem başında üniversite

sistemi, öğrencilere sağlanan hizmetler gibi konularda uyum eğitimi verilebilir. Farabi Programı ile ilgili koordinatörün erişilebilirliği artırılmalıdır. Akademik danışmanlık hizmetleri, saatleri, iletişim bilgileri ve ders seçimi konularında öğretmen adaylarına tanıtıcı broşürler verilebilir. Değişim Programına katılan öğrencilerin karşılaştıkları diğer sorunlar ders ve AKTS kredisi uyumsuzluğu ve barınma problemleri ile ilgilidir (Kumral ve Şahin, 2017). Ders ve AKTS uyumsuzlukları, üniversitelerin Farabi ofisleri arasında koordinasyon ile çözülebilir, barınma ile ilgili olarak Farabi Değişim öğrencileri için Kredi Yurtlar Kurumu yurtlarında ek kontejanlar oluşturulabilir.

Bütün bu olumsuzluklara ve eleştirilere rağmen, Farabi Değişim Programının genelde başarılı olduğu, öğrencilerin bireysel, sosyal gelişimlerine katkıda bulunduğu (Şahin, Demir ve Arcagök, 2017; Gökçek, 2013), programa katılan öğrencilerin orta düzeyde olsa memnun oldukları görülmektedir. Değişim programlarının, öğrencilerin değişik çevrelerde karşılaştıkları güçlüklerin üstesinden gelmelerini kolaylaştırdığı, kendi benlik algılarını geliştirdiği, kendine güvenlerini artırdığı, yaşamları hakkında kontrolü üstlendikleri, risk aldıkları, belirsizliği kolayca tolere edebildikleri ve aynı zamanda öğrencilerin kültürel ve sosyal farkındalık düzeylerini artırdığı, farklı kültürlerde yaşayabilme becerileri geliştirdiği, hoşgörü ve toplumsal bilinci oluşturduğu araştırmalarla ortaya konmuştur (Papatsiba, 2005; akt. Yağcı, Ekinci, Burgaz, Kelecioğlu ve Ergene, 2007). Bu yararlar göz önüne alındığında programa daha fazla katılım için öğrenciler teşvik edilmelidir. Farabi öğrencilerinin yoğun olarak tercih ettikleri ve kabul oranı yüksek olan üniversitelere YÖK tarafından daha fazla kaynak aktarılması gerekir. Aksi takdirde aynı imkânlarla daha fazla sayıda öğrenciye hizmet vermeye çalışmak sorunları ve memnuniyetsizlikleri artıracaktır. Değişim programının iyi tarafları aynen sürdürülmeli aksak yönleri ise mutlaka giderilmelidir.

KAYNAKÇA

- Çokluk, Ö.; Yılmaz, K., & Oğuz, E. (2011). Nitel bir görüşme yöntemi: Odak grup görüşmesi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 4(1), 95-107.
- Gökçek, T. (2013). Kültürleriçi bir yaklaşım: Farabi değişim programından yansımalar. *Eğitim ve Bilim*. 38(168), 245-259.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (24. baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kumral, O., & Şahin, A. (2017). Amaçları ve işlerliği ile yükseköğretimde farabi değişim programı: öğretmen adaylarının gözünden bir inceleme. *Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(1), 41-50.
- Ilık M., S. (2019). Uluslararası Öğrenci Değişim Programlarının Öğrencilerin Kendi Toplumlarına Bakışlarına Etkisi: Erasmus Örnekleme. 1. Dil, Kültür ve Edebiyat Çalıştayı, Antalya, Türkiye, 5 Haziran 2015 - 31 Ocak 2016, ss.17-46.
- Meriç, D., & Tokgöz, N. (2015). Farabi öğrencilerine göre Anadolu Üniversitesinin kurum imajı: Gelen öğrenciler üzerine bir araştırma. *Yüksek Öğretim ve Bilim Dergisi*. 5(2), 178-186.
- Oktan, V. (2010). Farabi değişim programı öğrencilerinin algılanan sosyal destekleri ile öznel iyi oluşlarının incelenmesi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 9(18), 47-60.
- Özel, E., Bayındır, N., & Demir, S. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının farabi programı farkındalık düzeyleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 1(19), 183-197.
- Sever, G. (2015). Müzik eğitimi anabilim dalı öğrencilerinin farabi değişim programına yönelik görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 48(1), 215-232.
- Şahin, Ç , Demir, M., & Arcagök, S . (2017). Öğretmen adaylarının farabi değişim programı'na yönelik görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 1-12.
- Ugurlu, Z. (2016). Social network analysis of farabi exchange program: Student mobility. *Eurasian Journal of Educational Research*, 65, 313-334.
- Unlu, I. (2015). Teacher candidates' opinions on erasmus student exchange program. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 15(1), 223-237.

Yağcı, E., Ekinci, E., Burgaz, B., Kelecioğlu, H., & Ergene, T. (2007). Yurt Dışına Giden Hacettepe Üniversitesi Erasmus Öğrencilerinin Memnuniyet Düzeyleri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı:33 Sayfa: 229-239.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) (2013). Farabi değişim programı el kitabı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Matbaası. Erişim tarihi: 12 Ağustos 2020, <https://farabi.ebyu.edu.tr/wp-content/uploads/2016/08/EL-KITABI.pdf>

Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) (2020). Farabi Değişim Programı. Erişim tarihi: 20 Temmuz 2020, <https://farabi.yok.gov.tr/farabi-degisim-programi>